

Д.Ф. РУДНЄВ – ВІДОМИЙ ВЧЕНИЙ-ЕНТОМОЛОГ

М.В. Круть

*Інститут захисту рослин Національної академії аграрних наук України,
вул. Васильківська, 33, Київ, 03022, Україна,
e-mail: m.v.krut@ukr.net*

Виповнилося 115 років від дня народження Руднева Дмитра Федоровича (8.06.1902 – 20.05.1987) – відомого вченого у галузі лісової ентомології, крупного спеціаліста із захисту рослин, доктора біологічних наук, професора.

Народився Д.Ф. Руднев в м. Корсунь Київської губернії. Трудову діяльність почав чорноробом на залізниці. В 1922 р. закінчив Корсунську сільськогосподарську профшколу,

в 1926 р. – Ленінградську лісотехнічну академію за фахом «інженер-лісогосподарник». При Зоологічному музею АН СРСР під керівництвом професора Г.Г. Якобсона отримав також кваліфікацію із систематики жуків.

Наукову діяльність Д.Ф. Руднев розпочав у 1924 р. на Дарницькій лісовій дослідній станції під Києвом, де працював колектив фахівців-ентомологів під керівництвом видатного вченого З.С. Голов'янка. В 1926 р. вступив до аспірантури Інституту зоології АН УРСР, по закінченні якої обіймав посаду старшого наукового співробітника цієї ж установи. В цей період він вивчав біологію шкідників лісу та розробляв способи боротьби з ними. Брав активну участь в оперативній роботі щодо обстеження лісів України, заражених шкідниками, складання планів стосовно боротьби з ними та керівництва проведення захисних заходів на місцях. Йому довелося здійснити одну з перших

авіахімічних експедицій із боротьби з сосною совкою, сосновим шовкопрядом, великим дубовим вусачем у лісах різних областей. В 1935 р. за сукупністю наукових праць Дмитру Федоровичу було присуджено науковий ступінь кандидата біологічних наук.

Впродовж 1936–1944 рр. Д.Ф. Руднев перебував у засланні в Магаданській області, виконував важкі роботи на лісорозробках. Приводом для його засудження була публікація в закордонному журналі статті, яка повторювала опубліковані у вітчизняних джерелах матеріали про великого дубового вусача в Україні.

Повернувшись до Києва в 1944 р., Дмитро Федорович спочатку працював інженером лісозахисту Київського управління лісового господарства, після чого впродовж 2-х років – старшим науковим співробітником Інституту зоології АН УРСР. З 1946 року й до виходу на пенсію (1977 р.) свою трудову й наукову діяльність пов'язав з Інститутом ентомології і фітопатології АН УРСР (з 1956 р. – Український науково-дослідний інститут захисту рослин). Спочатку старший науковий співробітник лабораторії екології та групи патології комах, з 1951 р. – завідувач лабораторії лісової та садової ентомології відділу сільськогосподарської ентомології лабораторії стійкості сільськогосподарських культур до шкідників, 1973-1977 рр. – старший науковий співробітник-консультант. В цей період у нього проявився величезний талант вченого та організатора наукових досліджень.

Д.Ф. Руднев провадив випробування хімічних засобів у боротьбі з багатьма шкідниками лісу, саду й ползахисних насаджень. Розроблені ним методи захисту коренів лісових порід від хрущів, застосування токсичних поясів проти соснового шовкопряда, захисту лісових культур у торф'яно-гніздових посадках на нижньодніпровських пісках, захисту лісів від листогризучих шкідників, боротьби з червицею в їдливою в садах широко застосовувалися в практиці лісового та сільського господарства.

Досліджував також проблеми з визначення впливу корму на плодючість і масове розмноження рослиноїдних комах. Розкрив величезну роль у цьому відношенні якості їжі, представленої тією чи іншою рослиною. Відмітив зміни в величині яйцепродукції комах у часі при живленні на одних і тих самих видах рослин. В процесі роботи прийшов до висновку про вирішальне значення для підвищення життєздатності шкідливих комах змін у якості їжі.

Глибоке вивчення біології великого дубового вусача та розробка заходів щодо врятування дубової деревини стали основою докторської дисертації Д.Ф. Руднева на тему «Большой дубовый усач (*Cerambyx cerdo* L.) в лесах СССР», захищеної в 1953 р. Цьому шкіднику вчений присвятив багато наукових праць. Він показав, що причиною масового розмноження великого дубового вусача був неправильний спосіб рубки головного користування, що спричиняло порушення фізіологічного стану значної частини деревостою. Рекомендація змінити спосіб рубки (відмовитись від багаторічного терміну примикання й прийняти спосіб рубки з щорічним примиканням лісосік) сприяла оздоровленню дібров. Внаслідок проведених змін великий дубовий усач втратив статус шкідника й виявився реліктовим видом, який треба захищати.

Разом із В.П. Васильєвим, А.І. Зражевським, М.А. Теленгою, А.С. Дегтярьовою, Є.М. Кітіциним, Б.А. Арешніковим та іншими вченими Українського НДІ захисту рослин Д.Ф. Руднев розробив нові методи боротьби з найнебезпечнішими шкідниками полів – буряковим довгоносіком та клопом шкідливою черепашкою. Велика увага була приділена ефективному застосуванню хімічних засобів. Це дало можливість запропонувати виробництву комплекс заходів, що забезпечували захист посівів буряків цукрових і зернових культур та попереджали масове розмноження названих шкідників.

Д.Ф. Руднев добре розумів перспективність застосування інсектицидів у боротьбі з шкідниками сільськогосподарських культур та лісових насаджень. Вдосконалюючи цей захисний захід, розробляв метод малооб'ємного обприскування. Маючи репутацію одного із

найбільших авторитетів із хімічного захисту рослин в СРСР, він також попереджав про загрозу надмірного захоплення пестицидами.

Наприкінці 1950-х років Дмитро Федорович поставив перед працівниками керованої ним лабораторії лісової та садової ентомології завдання – розробити метод, альтернативний хімічному, що ґрунтується на підвищенні опору рослин шкідливим комахам та патогенам. Його програма щодо розробки заходів, спрямованих на самозахист рослин, розвивалася в 2-х напрямках – це вивчення факторів стійкості рослин до шкідників та розробка прийомів підвищення стійкості рослин. Вчений відмітив, що до факторів стійкості відносяться особливості будови тих чи інших органів рослин, а також непридатна якість корму для комах-фітофагів через наявність у рослинах різних токсичних речовин. Зробив висновок, що на основі глибокого вивчення природи стійкості рослин проти шкідливих комах, кліщів і виділення з них захисних речовин можна створювати вискоєфективні пестициди вибіркової дії, використовуючи при цьому відходи рослинної сировини. На його думку, великого значення у запобіганні масовому розмноженню шкідливих комах мають лісгосподарські та агротехнічні заходи, спрямовані на підвищення стійкості рослин шляхом усунення причин їх фізіологічної неповноцінності.

Надавав величезну методичну та практичну допомогу лісгоспзагам, радгоспам, дослідним станціям, галузевим та зональним інститутам. Був членом Державного Комітету по регламентації отрутохімікатів, членом Обласної ради з координації науково-дослідних робіт по сільському господарству, членом проблемної комісії з наукових досліджень у Карпатах щодо ліквідації наслідків вітровалів у хвойних лісах.

Перу Д.Ф. Руднева належить понад 200 опублікованих наукових праць, з яких найбільш значущими слід відмітити монографії «ДДТ и ГХЦГ в борьбе с вредителями леса и ползающих насекомых» (1951), «Большой дубовый усач в лесах Советского Союза» (1957), «Нові хімічні засоби боротьби з шкідниками сільськогосподарських рослин» (1958), «Посібник по боротьбі з короїдами в ялинових лісах Карпат» (1965), «Химические средства в борьбе с вредителями леса» (1966), а також цілу серію статей з питань розкриття причин масових розмножень шкідників лісу та стійкості лісових порід до них. Він є співавтором тритомника «Вредители сельскохозяйственных культур и лесных насаждений» (1973–1975; 2-е изд., 1987–1989). Мав 3 авторських свідоцтва. Багато із наукових праць ученого були перекладені за кордоном, використовуються в практиці лісового господарства й понині.

Д.Ф. Руднев створив велику наукову школу. Підготував 20 кандидатів і 1 доктора наук, які достойно продовжили справу свого вчителя. Серед них – Загайкевич І.К., Лозинський В.О., Санін В.А., Васечко Г.І., Гродський В.А., Кононова Н.Е., Смілянець В.П., Сікура Н.М. та інші.

За розробку теоретичних основ підвищення стійкості лісових насаджень до шкідників, розробку та впровадження ефективних хімічних заходів боротьби з шкідниками лісу та саду удостоєний урядової нагороди.

Список наукових праць Д.Ф. Руднева

1. К биологии короедов // Труды по лесному опытному делу на Украине. — К., 1926. — Вып. 5. — С. 32–69.
2. К вопросу о влиянии подсычки на размножение вредителей // Лесовод. — 1927. — № 6. — 8 с.
3. Інструкція в справі боротьби з короїдами в соснових лісах. — К., 1927. — 30 с.
4. Щодо часу окорювати ловчі дерева // Лісовод. — 1928. — Серпень, № 11 (27). — С.10.
5. Великий дубовий скрипун – *Cerambyx cerdo* L. у лісах України та лісгосподарські заходи боротьби з ним // Тр. з лісов. досл. спр. на Україні. — Київ, 1928. — Вип. 9. — С. 165–206; ил.
6. К вопросу о времени окоривания ловчих деревьев // Лесоведение и лесоводство. — 1929. —

- 14 с.
7. К биологии *Eccoptogaster acreris* Kn. // Защита растений от вредителей. – Ленинград, 1929. – Т. VI, № 64. – 6 с.
 8. К биологии *Cerambyx scopolii* Füssel. // Защита растений от вредителей. – Ленинград, 1930. – Т. VII, № 4-6.
 9. Інструкція в справі боротьби з вторинними шкідниками листвяних порід в лісах України. – Харків: ДВОУ Техвидав, 1931. – 29 с.
 10. До біології *Cerambyx scopolii* Füssel. // Тр. з лісов. досл. спр. на Україні. – Харків, 1931. – Вип. 12. – 6 с.
 11. Матеріали з екології соснового трача – *Lophyrus pini* L. // Тр. ВУАН / Збірн. праць відділу екології. – К., 1933. – Ч. I. – С. 135-144.
 12. На допомогу хатам-лабораторіям // К.: Радянська школа, 1934. – 22 с.
 13. Методи обслідування і обліку зараженості лісів сосною нічницею // Труды Ін-ту зоології та біології ВУАН. – К., 1935. – Т. 2. – С. 56-134.
 14. Великий дубовий скрипун (екологія, економічне значення та заходи боротьби) // К.: ВУАН, 1935. – 116 с.
 15. Der grosse Bockkäfer // Zeit f. angew. Entom. – 1935. – 36 p.
 16. Як вивчати в школі життя шкідливих комах та заходи боротьби з ними. – К.: Радянська школа, 1935. – 44 с.
 17. Вплив якості харчу на плідність непарного шовкопряду // Зб. праць відділу екології наземних тварин. – К., 1936. – № 3.
 18. Испытание препарата ДДТ на вредителях леса // Препарат ДДТ / Итоги Науч.-иссл. работ ВНИС за 1945 г. – К.: Сельхозиздат, 1946. – С. 71-85.
 19. Опыт применения препарата ДДТ в борьбе с некоторыми оранжевыми вредителями // Препарат ДДТ / Итоги Науч.-иссл. работ ВНИС за 1945 г. – К.: Сельхозиздат, 1946. – С. 130-132.
 20. ДДТ в борьбе с вредными насекомыми. – К.: АН УРСР, 1947. – 40 с.
 21. Гаммаксан // Природа. – 1947. – № 4. – 6 с.
 22. Инсектицид ДДТ и перспективы его применения в лесном хозяйстве. – М.: Гослестехиздат, 1948. – 45 с.
 23. Вредители и болезни ползающих насаждений // Колхозная производственная энциклопедия. – М.: Сельхозгиз, 1949. – Т. 1. – С. 144-150.
 24. Определение яйцепродукции непарного шелкопряда по куколкам // Вторая экологич. конф. «Массовые размножения животных и их прогнозы»: тез. докл. – К.: КГУ, 1950. – Ч. I. – С. 195-196.
 25. Вредные насекомые лесов Закарпатской области // Вторая экологич. конф. «Массовые размножения животных и их прогнозы»: тез. докл. – К.: КГУ, 1950. – Ч. III. – С. 217-219.
 26. Опыт борьбы с непарным шелкопрядом // Агробиология. – 1950. – № 2. – С. 147-150.
 27. Опыливание корней древесных сеянцев ДДТ и ГХЦГ, как метод защиты от повреждений личинками хрущей // Докл. Акад. Наук УССР. – 1950. – № 1. – 9 с.
 28. Новые химикаты для борьбы с вредителями лесных полос // Лес и Степь. – 1950. – № 6. – С. 18-21.
 29. Наш досвід застосування ДДТ і ГХЦГ у боротьбі проти соснового пильщика // Вісн. АН УССР. – 1950. – № 4. – С. 42-44.
 30. Боротьба з шкідниками в захисних лісах по Північному Дінцю // Вісник Акад. Наук УССР. – 1951. – № 1. – С. 31-36.
 31. Новий боніфікатор для ДДТ і ГХЦГ // Доп. Акад. Наук УССР. – 1951. – № 1. – С. 54-59.
 32. ДДТ і ГХЦГ в боротьбі з вредителями леса и ползающих насаждений. – К.: АН УССР,

1951. – 84 с.
33. Препараты динитроортокрезола на борьбу с вредителями леса // Лес и Степь. – 1951. – № 5. – С. 80-81.
 34. Определение яйцепродукции непарного шелкопряда по куколкам // Зоологич. журн. – 1951. – Т. XXX, вып. 3. – С. 229-237.
 35. Химические средства борьбы с желудевым долгоносиком // Лес и Степь. – 1951. – № 9. – С. 86-87.
 36. Защита леса от вредителей в степных и лесостепных районах Европейской части СССР (кинофильм) / Выпуск Киевской Киностудии учеб. кинофильмов. – 1951. – 800 метров.
 37. Insekticidas DDT ir perspektyvos jį panaudoti miškų ūkyje. – Vilnius, 1951. – 45 с.
 38. Влияние качества пищи на плодовитость непарного шелкопряда // Тр. Ин-та энтомологии и фитопатологии. – К., 1952. – Т. 3. – С. 20-46.
 39. Метод токсических поясов в борьбе с сосновым шелкопрядом // Лесн. хоз-во. – 1952. – № 7. – С. 56-57.
 40. Новые химические средства в борьбе с вредителями леса // Тр. конф. по вопросам развития степного лесоразведения в Украинской ССР. – К.: АН УССР, 1952. – С. 28-38.
 41. Применение растворов ДДТ и ГХЦГ в нефтяных маслах для уничтожения вредителей желудей // Лес и Степь. – 1952. – № 6. – С. 35-38.
 42. Технические указания по закреплению и облесению нижнеднепровских песков на 1953 г. – Николаев, 1953. – 27 с.
 43. О прогнозе вредителей леса и планировании мероприятий по борьбе с ними // Зоологич. журн. – 1953. – Т. XXXII, № 1. – 16 с.
 44. Шляхи підвищення ефективності інсектицидів у боротьбі з шкідниками лісового господарства // Вісник Акад. Наук УССР. – 1953. – № 9. – С. 49-57.
 45. Большой дубовый усач (*Cerambyx cerdo* L.) в лесах СССР / Автореф. дис. ... докт. биол. наук. – К., 1953. – 34 с.
 46. Руководство по применению ДДТ, ГХЦГ и других ядохимикатов в борьбе с вредителями леса. – К.: АН УССР, 1953. – 24 с.
 47. Главнейшие вредные насекомые лесов Закарпатской области // Зоол. журн. – 1953. – Т. XXXII, вып. 6. – С. 1141-1155.
 48. Інструкція по виготовленню та застосуванню мінерально-масляних емульсій та розчинів технічного ДДТ у боротьбі з шкідниками лісу. – К.: МСГ УРСР, 1954. – 10 с.
 49. Обприскування розчинами ДДТ та ГХЦГ в мінеральних маслах проти шкідників лісу // Докл. Акад. Наук УССР. – 1954. – № 3. – С. 199-204.
 50. Шкідники лози в районі річки Десни // Зб. праць Зоол. музею АН УРСР. – 1954. – № 26. – С. 76-82.
 51. Итоги внедрения в Украинской ССР метода защиты корней сеянцев дустами ДДТ и ГХЦГ при облесении площадей, зараженных личинками хрущей // Сб. ВНИТОЛЕС. – 1954. – № 1-2. – С. 94-106.
 52. Способы борьбы с хрущами при облесении нижнеднепровских песков // Сб. ВНИТОЛЕС. – 1954. – № 1-2. – С. 222-241.
 53. Вредители и болезни орехоплодных и меры борьбы с ними // Культура орехоплодных / Кроткевич П.Г. – К.: Сельхозгиз УССР, 1954.
 54. Токсичность гексахлорана как фумиганта для личинок хрущей // Докл. АН СССР. – 1954. – Т. ХСVII, № 3. – С. 551-554.
 55. Большой дубовый усач в лесах Крыма // III экологическая конференция: тез. докл. – К.: Госуниверситет им. Т.Г.Шевченко, 1954. – Ч. 4. – С. 305-308.
 56. Шкідливі комахи та грибні хвороби лісів Закарпатської області // Питання розвитку

- продуктивных сил западных областей Украинской РСР. – К.: АН УРСР, 1954. – С. 332-342.
57. Хлортен // Наука і життя. – 1955. – № 3. – С. 21.
58. Применение концентрированных растворов ДДТ и ГХЦГ в минеральных маслах для борьбы с вредителями леса // Лесн. хоз-во. – 1955. – № 4. – С. 67-69.
59. Защита лесных культур от повреждений личинками хрущей при облесении нижнеднепровских песков // Науч. тр. Ин-та энтомол. и фитопат. АН УССР. – К., 1955. – Т. 6. – 28 с.
60. Применение масляных растворов ДДТ в борьбе с вредителями в лесах зеленой зоны г. Киева // Науч. тр. Ин-та энтомол. и фитопат. АН УССР. – К., 1955. – Т. 6. – С. 80-88.
61. Опыт применения раствора ДДТ в дизельном топливе в борьбе с вредителями сада // Науч. тр. Ин-та энтомол. и фитопат. АН УССР. – К., 1955. – Т. 6. – С. 89-91.
62. Борьба со свекловичным долгоносиком // Земледелие. – 1955. – № 4. – С. 117.
63. Авіаобприскування препаратами ДДТ і гексахлорану в боротьбі з звичайним буряковим довгоносиком // Нові методи боротьби з буряковим довгоносиком. – К.: АН УРСР, 1955. – С. 53-62.
64. Метод токсических поясов / Авторское свидетельство № 93894. – Госкомстат при СМ СССР.
65. Авіаопрыскивание садов // Сад и огород. – 1956. – № 4. – С. 53-55.
66. Інсектициди. Авіахіметод боротьби з шкідниками зернових. Шкідники лісу // Шкідники і хвороби сільськогосподарських рослин / За ред. В.П.Васильєва. – К.: Держсільгоспвидав УРСР, 1956. – 514 с.
67. Нові способи і засоби боротьби з шкідниками лісу і сільськогосподарських культур. – К.: Об-во по распротр. полит. и науч. знаний, 1956. – 34 с.
68. Применение новых форм препаратов ДДТ при авиопрыскивании в борьбе со свекловичными долгоносиками // Науч. тр. Ин-та энтомол. и фитопат. АН УССР. – К., 1956. – Т. 7. – С. 21-28.
69. Шкідники і хвороби полезахисних насаджень // Колгоспна виробнича енциклопедія. – К.: Держсільгоспвидав, 1956. – С. 723-731.
70. Новое в авиацимической борьбе со свекловичным долгоносиком // Гражданская авиация. – 1957. – № 1. – С. 32-33.
71. Большой дубовый усач в лесах Советского Союза. – К.: АН УССР, 1957. – 212 с., 82 рис.
72. Развитие златогузки и кольчатого шелкопряда на рано- и позднезасеваемых формах черешчатого дуба // Бюл. науч.-техн. информации Укр. НИИ защиты растений. – 1957. – № 3. – С. 18-21.
73. Защита древесных саженцев от повреждения личинками хрущей по методу опыливания корней дустом ДДТ или ГХЦГ // Книга Государственной регистрации Государственного комитета СМ СССР по внедрению передовой техники в народное хозяйство (внесено 26 января 1957 г. за № 13-50-14 с приоритетом 23 января 1948 г.).
74. Причины снижения устойчивости насаждений и условия образования очагов вредителей в лесах Украины // Бюл. науч.-техн. информ. УкрНИИЗР. – 1958. – № 4. – С. 39-54.
75. Короеды (Coleoptera, Iridae) Магаданской области // Энтомол. обзор. – 1958. – Т. XXXVII, вып. 2. – С. 369-373.
76. Нові хімічні засоби боротьби з шкідниками сільськогосподарських рослин. – К.: Держсільгоспвидав, 1958. – 170 с.
77. Причины снижения устойчивости листовых насаждений к повреждениям вредителями и болезнями и пути улучшения их состояния // Материалы совещания по проблеме восстановления и развития орехоплодных лесов Южной Киргизии, 5-10 сент. 1955 г. – Фрунзе: АН Киргизской ССР, 1958. – С. 137-148.

78. Биологический метод борьбы с вредителями леса. – Лесн. хоз-во. – 1958. – № 11. – С. 37-40.
79. Шляхи підвищення ефективності авіахімічної боротьби з буряковим довгоносом і раціоналізація системи боротьби з ним // Вісн. с.-г. науки. – 1958. – № 11. – С. 31-36.
80. Роль порослевого возобновления и некоторых других антропогенных факторов в размножении вредителей леса на Украине // Зоол. журн. – 1959. – Т. XXXVIII, вып. 2. – С. 196-207.
81. Краткий справочник по применению ядохимикатов для борьбы с вредителями и болезнями зеленых насаждений. – К.: Госстройиздат УССР, 1959. – 143 с.
82. Новые способы борьбы со свекловичным долгоносом // Вестн. с.-х. науки. – 1959. – № 3. – С. 34-46.
83. Химические меры борьбы с короедами и другими вредителями древесины // Лесн. хоз-во. – 1959. – № 3. – С. 37-38.
84. Химические меры борьбы с короедами // Фауна и животный мир Советских Карпат / Научные записки Ужгородского гос. ун-та. – Ужгород, 1959. – Т. 40. – С. 279-283.
85. Хімічна боротьба з шкідливою черепашкою в степовій зоні УРСР // Проблеми ентомології на Україні. – К.: АН УРСР, 1959. – С. 209-211.
86. Временная инструкция по защите неокоренной древесины в равнинных лесах от заселения вредителями путем обработки ее ядохимикатами. – Киев, 1960. – 6 с.
87. К биологии короеда *Scolytus zaitzevi* But (Iridae) // Зоол. журн. – 1960. – Т. XXXIX, вып. 5. – С. 773-776.
88. Биологичният метод за борба с вредителите по горите // Природа. – София: Изд. на Българ. Акад. на Науките, 1960. – Кн. 4. – С. 59-61 (болг.).
89. Производственная проверка эффективности химического метода борьбы со стволовыми вредителями // Лесн. хоз-во. – 1960. – № 11. – С. 48-50.
90. Состояние и перспективы химического метода борьбы с вредителями леса на Украине // Химический метод борьбы с вредителями, болезнями и сорняками / Тез. докл. – К., 1960. – С. 84-85.
91. Хлорофос – новый перспективный инсектицид // Химический метод борьбы с вредителями, болезнями и сорняками / Тез. докл. – К., 1960. – С. 86-87.
92. Вплив сосни Банка на поширення шкідників лісу // Вісн. с.-г. науки. – 1961. – № 2. – С. 108-109.
93. Bark Beetles (Coleoptera, Iridae) of the Magadan region, Northeast Siberia // Nat. Sc. Found. and the Dep. Agr. Washington D.C. USA by Israel Pr. Scient. Franc. – 1961. – 4 p.
94. Термиты и борьба с ними // Докл. к науч.-техн. конф. по координации науч. иссл. в области обработки древесины. – К., 1961. – С. 168-169.
95. Важнейшие вопросы защиты лесов от вредителей на Украине // Защита лесов от вредителей и болезней / Материалы совещания-семинара по лесозащите, 5-9 апр. 1960 г. – М.: Гослитсельхозгиз, 1961. – 1 с.
96. Полихлорпиперин и хлорофос для борьбы с вредителями леса // Защита растений от вредит. и болезн. – 1961. – № 6. – С. 35.
97. Новые способы облеснения бугристых песков. – М.: Сельхозгиз, 1961. – 215 с.
98. Хлорофос – новый малоотруйный инсектицид // Хімічна промисловість. – 1961. – № 3. – 4 с.
99. Короїди плодівих дерев // Обмін досвідом по зеленому будівництву. – К.: Держсільгоспвидав УССР, 1961. – Вип. 2. – С. 173-181.
100. Полихлорпиперин // Защита растений от вредит. и болезн. – 1961. – № 11. – С. 39.
101. Способ защиты зерновых культур от клопа – вредной черепашки / Автор. свид-во № 136604 с приоритетом 10.06.1960 г., выдано по заявке № 669831 от 23.01.1961 г.
102. Вплив способу рубки на масове розмноження короїдів у ялинових лісах Карпат // Вісн.

- с.-г. науки. – 1962. – № 3. – С. 50-57, рис.
103. О причинах массовых размножений вредителей леса // Вопросы экологии. – М.: Высш. школа, 1962. – С. 157-160.
 104. Влияние физического состояния растений на массовое размножение вредителей леса // Зоол. журн. – 1962. – Т. ХLI, вып. 3. – С. 313-329.
 105. Борьба с большим еловым лубоедом в Грузии // Защита растений от вредит. и болезн. – 1962. – № 7. – С. 28-30.
 106. Указания по применению хлорофоса в борьбе с черепашкой. – К.: МСХ УССР, 1962. – 0,1 п.л.
 107. Указания о применении хлорофоса в сельском хозяйстве на 1962-1963 гг. – М.: Сельхозиздат, 1962. – 12 с.
 108. Влияние физического состояния растений на массовое размножение вредителей леса // Вторая зоол. конф. Белорусской ССР / Тез. докл. – Минск: АН Бел. ССР, 1962. – С. 19-22.
 109. Особенности образования очагов соснового побеговьяна и влияние удобрений на повышение устойчивости лесных культур // Науч. конф. по вопр. массовых размножений вредителей леса. – Уфа, 1962. – С. 79-82.
 110. Про причини масового розмноження шкідників лісу // Наук. праці Укр. НДІ захисту рослин. – К., 1962. – Т. 9. – С. 3-20.
 111. Короїди Криму // Наук. праці Укр. НДІ захисту рослин. – К., 1962. – Т. 9. – С. 57-90.
 112. Ефективність різних інсектицидів у боротьбі з короїдами та іншими шкідниками деревини // Наук. праці УкрНДІ захисту рослин. – К., 1962. – Т. 9. – С. 124-135; рис.
 113. Хлорофос в боротьбе с вредителями при авиаопрыскивании // Аннотации науч.-иссл. работ / Сер. «Химич. пром-ть». – К.: Инст. техн. информ., 1962. – Вып. 1. – 1 с.
 114. Хлорофос для обработки посевов озимой пшеницы в борьбе с клопом вредной черепашкой и жуком-кузьмой // Аннотации науч.-иссл. работ / Сер. «Химич. пром-ть». – К.: Инст. техн. информ., 1962. – Вып. 1. – 1 с.
 115. Хлорофос в борьбе с листо- и хвоегрызущими вредителями сада и леса // Аннотации науч.-иссл. работ / Серия «Химич. пром-ть». – К.: Инст. техн. информ., 1962. – Вып. 1. – 1 с.
 116. Опрыскивание заготовленной древесины инсектицидами в борьбе со вторичными вредителями // Аннотации науч.-иссл. работ / Сер. «Химич. пром-ть». – К.: Инст. техн. информ., 1962. – Вып. 1. – 1 с.
 117. Авиаопрыскивание концентрированными растворами ДДТ, ГХЦГ, ПХП // Аннотации науч.-иссл. работ / Сер. «Химич. пром-ть». – К.: Инст. техн. информ., 1962. – Вып. 1. – 1 с.
 118. Эффективность химической обработки ловчих деревьев в Карпатах // Аннотации науч.-иссл. работ / Сер. «Химическая промышленность». – К.: Инст. техн. информ., 1962. – Вып. 1. – 1 с.
 119. Защита инсектицидами ослабленных лесных и плодовых деревьев от заселения стволовыми вредителями // Аннотации науч.-иссл. работ / Сер. «Химич. пром-ть». – К.: Инст. техн. информ., 1962. – Вып. 1. – 1 с.
 120. Хлорофос в борьбе с вредителями леса при авиаопрыскивании // Аннотации науч.-иссл. работ / Сер. «Химич. пром-ть». – К.: Инст. техн. информ., 1962. – Вып. 1. – 1 с.
 121. Сverdliľnikovі // Укр. рад. енциклоп. – К.: УРЕ, 1962. – 1 с.
 122. Отрутохімікати // Укр. рад. енциклоп. – К.: УРЕ, 1962. – 1 с.
 123. Краший ніж ДДТ // «Колгоспне село», 15 лютого 1963 р. – С. 2.
 124. Дальноструйное опрыскивание // Защита растений от вредит. и болезн. – 1963. – № 3. – С. 30-31.
 125. Хлорофос // Защита растений от вредит. и болезн. – 1963. – № 7. – С. 37-38.

126. Малообъемный метод авиаопрыскивания в борьбе с вредителями леса на Украине // Лесн. хоз-во. – 1963. – № 5. – С. 45-49.
127. Облесение нижнеднепровских песков и создание устойчивых против вредителей насаждений // Науч.-произв. конф. по повышению продукт-ти лесов УССР / Тез. докл. – К.: Госсельхозиздат УССР, 1963. – С. 178-180.
128. Альбом вредителей цветочных и декоративных растений. – К.: Укрсельхозиздат, 1963. – 64 с.
129. Химические методы борьбы с вредителями леса на Украине // Химические средства защиты растений. – К.: Гостехлитиздат УССР, 1963. – С. 47-60.
130. Physiologischer Zustand der wirthpflanze und Massenver mekrung von Forstschädlingen // Zutsch. f. angew. Entom. – 1963. – Т. 1, В.53. – 30 р.
131. Обоснование и эффективность применения малообъемного опрыскивания в борьбе с вредителями сельскохозяйственных культур и древесных насаждений // Развитие механизации и средств по борьбе с сорняками, вредителями и болезнями растений. – М.: Союзсельхозтехника, 1963. – Вып. 1. – С. 54-67.
132. Захист карпатських лісів від шкідників // Тез. доп. наук.-техн. конф., Львів, 2-4 квітня 1964 р. – К., 1964. – 3 с.
133. Пути повышения устойчивости сосновых насаждений к вредителям на нижнеднепровских песках // Зоол. журн. – 1964. – Т. XI, вып. 6. – 10 с.
134. Шляхи підвищення стійкості соснових культур проти шкідників на нижньодніпровських пісках // Вісн. с.-г. науки. – 1964. – № 8. – С. 79-83.
135. Химические методы борьбы с древесницей въедливой в садах // Химия в сел. хоз-ве. – 1964. – № 10. – С. 38-40.
136. Посібник по боротьбі з короїдами в ялинових лісах Карпат. – К.: Урожай, 1965. – 79 с.
137. Применение цементной шламовой пыли в борьбе с вредителями леса // IX Менделеевский съезд по общей и прикладной химии / Тез. докл. – М.: Наука, 1965. – С. 254.
138. Основные направления химического метода // Защита растений. – 1965. – № 6. – С. 13-17.
139. Причины размножения короедов и меры борьбы с ними в еловых лесах Советских Карпат // Защита горных лесов / Тез. докл. I республ. конф. – Ереван, 1965. – С. 88-91.
140. Червиця в'їдлива – небезпечний шкідник саду / Буклет. – К.: Урожай, 1965.
141. Schutz der Wälder vor Schädlingen in der Ukraine // Sonderabdruck aus Anzeiger für Schädlingskunde, XXXVIII. Jahrg., Heft 8 (1965), Seite 113-117.
142. Химические средства в борьбе с вредителями леса. – М.: Лесн. пром-ть, 1966. – 184 с.
143. Применение вертолета для химической обработки ветровалов в лесах Карпат // Лесоэксплуатация и лесн. хоз-во. – 1966. – Реферат. инф. 14. – С. 5-6.
144. Устойчивость сосны крымской против вредных насекомых // Лесн. хоз-во. – 1966. – № 5. – С. 23-25.
145. Способи застосування пестицидів // Хімічні засоби захисту рослин. – К.: Урожай, 1966. – С. 7-18.
146. Против древесницы въедливой // Садоводство. – 1966. – № 3. – С. 23.
147. История, состояние и задачи лесной энтомологии на Украине // Защита растений. – К.: Урожай, 1967. – Вып. 6. – С. 85-99.
148. Роль способа рубки в размножении короедов и пути улучшения состояния еловых лесов Карпат // Основн. пробл. изучен. и испыт. производит. сил Укр. Карпат. – Львов, 1967. – С. 148-150.
149. Шкідники деревини // Хлібороб України. – 1967. – № 8. – С. 33.
150. Массовое размножение короедов и меры борьбы с ними в Карпатах // Защита растений. – К.: Урожай, 1967. – Вып. 5. – С. 42-48.

151. Цементная шламовая пыль как средство борьбы с вредителями леса // Защита растений. – К.: Урожай, 1967. – Вып. 5. – С. 49-52.
152. Борьба с вредителями сада // Защита растений. – 1968. – № 5. – С. 14-15.
153. Природні захисні речовини хвойних порід від шкідливих комах // Доп. АН УРСР. – 1968. – № 7. – С. 657-659.
154. Главнейшие вредители дубовых лесов Украины и меры борьбы с ними // Дубравы Советского Союза и повышение их производительности. – К., 1968. – С. 86-89.
155. Новое в борьбе с еловым лубоедом // Лесохоз. информация. – М., 1968.
156. Сучасний стан ялинових лісів Карпат та шляхи його поліпшення // Природні умови та природні ресурси Українських Карпат. – К., 1968. – С. 15-19.
157. Опыт борьбы с дубовой листоверткой (*Totrix viridana*) путем авиваопрыскивания шламовой цементной пылью // Лесной журн. – 1968. – № 3.
158. Вредители плавневых лесов и борьба с ними на юге Украины // Лесн. хоз-во. – 1968. – № 5. – С. 64-65.
159. Сравнительная устойчивость сосны крымской и обыкновенной к вредителям на нижнеднепровских песках // Зоол. журн. – 1968. – Т. XLVII, вып. 2. – С. 231-237.
160. Монотерпены из сосны крымской и обыкновенной как фактор их устойчивости к вредным насекомым // Тр. 3-й зоол. конф. БССР. – 1968. – С. 212-214.
161. Причины массовых размножений вредителей // Защита растений. – 1969. – № 7. – С. 42-44.
162. Шкідники полезахисних лісових насаджень // Шкідники і хвороби сільськогосподарських рослин / За ред. В.П.Васильєва та В.Ф. Пересипкіна – К.: Урожай, 1969. – С. 474-478.
163. Підвищення стійкості насаджень – перспективний напрям в захисті лісу // Боротьба з шкідниками лісів Карпат. – 1969. – С. 41-44.
164. Насекомые – основные вредители в плавневых лесах Украины и меры борьбы с ними // Вестн. зоол. – 1969. – № 2. – С. 54-60.
165. О природе устойчивости древесных насаждений к вредителям // Зоол. журн. – 1969. – Т. XLVIII, вып. 12. – С. 1802-1810.
166. Эффективность некоторых препаратов против елового лубоеда // Химия в сел. хоз-ве. – 1969. – № 12. – С. 31-32.
167. Значение защитных веществ в устойчивости сосны против вредителей // Лесн. хоз-во. – 1969. – № 12. – С. 51-53.
168. Застосування сумішей інсектицидів з акарицидами в боротьбі із шкідниками груші на півдні України / Виставка передового досвіду в народному господарстві України. – 1969.
169. Біологічна активність терпенів, як фактор стійкості сосни проти шкідливих комах // Захист рослин. – К.: Урожай, 1969. – Вип. 8. – С. 90-100.
170. Шкідники кримських лісосадів-чаїрів // Захист рослин. – К.: Урожай, 1969. – Вип. 10. – С. 95-97.
171. Об очагах вредителей и путях развития лесного хозяйства на южных песках // Матер. науч. конф. по вопр. лесн. хоз-ва. Секция защ. леса от вредит. и болезн. – Пушкино, 1970. – С. 93-96.
172. Некоторые особенности экологии яблонной плодовой жорки (*Carpocapsa pomonella* L.), зимующей в почве // Вестн. зоол. – 1970. – № 2. – С. 42-45.
173. Причины различной устойчивости сосны к ее вредителям // Лесн. хоз-во. – 1970. – № 12. – С. 68-72.
174. Біологічний вплив терпеноїдів сосни звичайної на комах і кліщів // Вісн. с.-г. науки. – 1971. – № 7. – С. 71-74.
175. Засоби боротьби з шкідниками груші на півдні України // Вісн. с.-г. науки. – 1971. – № 7. –

- С. 79-81.
176. Причины массового размножения шкідливих комах і природа стійкості рослин // Захист рослин. – К.: Урожай, 1971. – Вип. 14. – С. 11-19.
177. Актуальные вопросы защиты лесов от вредителей на Украине // Тез. докл. Всесоюзн. н.-т. конф. «Применение новых химических и биологических методов борьбы с вредителями и болезнями леса». – 1971. – Т. 1. – С. 142-147.
178. Лес против песка // «Сельская жизнь», 11 августа 1971 г.
179. Природа и ядохимикаты. – М.: Лесн. пром-ть, 1971. – 140 с.
180. Яблонная плодожорка зимует в почве // Защита растений. – 1972. – № 1. – С. 49-53.
181. Кримським чаїрам – господарську увагу // Лісове госп-во, лісова, паперова, деревопереробна пром-ть. – 1972. – № 2. – С. 9-10.
182. Актуальные вопросы защиты леса от вредителей на Украине // Защита леса от вредителей и болезней. – М.: Колос, 1972. – С. 63-71.
183. Деякі фактори, що визначають стійкість насіння дерев проти пошкодження комахами // Захист рослин. – К.: Урожай, 1972. – Вип. 15. – С. 49-53.
184. Токсичність деяких компонентів ефірних олій верб і тополь для листогризух шкідників // Захист рослин. – К.: Урожай, 1972. – Вип. 16. – С. 27-29.
185. Причины размножения вредителей в дубравах Украины и меры по улучшению их состояния // О мерах по улучшению состояния дубрав в европейской части РСФСР / Тез. докл. к науч.-техн. совещ. – Пушкино, 1972. – С. 117-124.
186. Опыт химической защиты желудей от вредителей // Краткие доклады по вопросам защиты растений / VII Прибалт. конф. по защ. раст. – Каунас, 1972. – Ч. II. – С. 181-184.
187. Стійкість рослин проти шкідників та перспективи її використання // Основи біологічного методу захисту рослин. – К., 1973. – С. 302-307.
188. Стійкість сосни звичайної проти шкідливих комах і фактори, що її визначають // Захист рослин. – К.: Урожай, 1973. – Вип. 17. – С. 26-33.
189. Вредители сельскохозяйственных культур и лесных насаждений: В 3-х томах. Т.1: Вредные нематоды, моллюски, членистоногие / С.И. Антонюк, Б.А. Арешников, Д.Ф. Руднев [и др.]; под ред. В.П. Васильева. – К.: Урожай, 1973. – 496 с.; ил.
190. Вредители сельскохозяйственных культур и лесных насаждений: В 3-х томах. Т.2: Вредные членистоногие (продолжение), позвоночные / В.М. Бровдий, Г.И. Васечко, Д.Ф. Руднев [и др.]; под ред. В.П. Васильева. – К.: Урожай, 1974. – 608 с.; ил.
191. Про мінливість ходів короїдів // Захист рослин. – К.: Урожай, 1974. – Вип. 20. – С. 12-16.
192. Причины изменчивости ходов короедов (Coleoptera, Iridae) // Зоол. журн. – 1974. – Т. XLIII, вып. 9. – С. 1420-1423; рис.
193. Инсектицидные свойства эфирных масел для насекомых // Патология членистоногих и биологические средства борьбы с вредными насекомыми / Тез. докл. Первой Киевской городской конференции. – К., 1974. – С. 143-145.
194. Прочность оболочки желудей, как фактор устойчивости к вредителям // Материалы VII съезда Всесоюзн. энт. об-ва. – Л., 1974. – Ч. 2. – С. 239-240.
195. Essence of plant resistance to pest insect attack // Symposium on the host plant in relation to insect behaviour and reproduction, Tihany, June 11-14, 1974. – P. 24.
196. Про фактори, що визначають стійкість жолудів дуба червоного та звичайного проти шкідливих комах // Захист рослин. – К.: Урожай, 1975. – Вип. 21. – С. 19-23.
197. Лесохозяйственные мероприятия как способ повышения устойчивости и производительности дубрав Украины // Лесоведение. – 1975. – № 4. – С. 44-52.
198. Вредители сельскохозяйственных культур и лесных насаждений: В 3-х томах. Т.3: Методы и средства борьбы с вредителями, системы мероприятий по защите растений /

- В.И. Абеленцев, С.И. Антонюк, Д.Ф. Руднев [и др.]; под ред. В.П. Васильева. – К.: Урожай, 1975. – 528 с.; ил.
199. Устойчивость растений – главный фактор в защите их от вредителей // Устойчивость интродуцированных декоративных растений к вредным организмам / Тез. докл. IV раб. совещ. рук-лей служб защ. раст. региональных бот. садов СССР, 14-17 окт. 1976. – Рига: Зинатне, 1976. – С. 53-59.
200. Zur Rationalisierung der Beziehungen des Menschen zum Wald // Anz. Schädlingskde., Pflanzenschutz, Umweltschutz 49, 1976. – 107-108/
201. Про очищення маточних ходів короїдами (Coleoptera, Iridae) // Вісник с.-г. науки. – 1978. – № 2. – С. 79-81.
202. Устойчивость растений в защите от вредителей // Журнал общей биологии. – 1978. – Т. 39, № 3. – С. 414-421.
203. Заболонник (*Scolytus*) // Укр. рад. енциклоп. – К.: УРЕ, 1979. – Т. 4. – С. 152.
204. Вредители сельскохозяйственных культур и лесных насаждений: В 3-х томах. Т.1: Вредные нематоды, моллюски, членистоногие / С.И. Антонюк, Б.А. Арешников, Д.Ф. Руднев [и др.]; под ред. акад. В.П. Васильева; ред. тома В.Г. Долин. – 2-е изд., испр. и доп. – К.: Урожай, 1987. – 440 с.; ил.
205. Вредители сельскохозяйственных культур и лесных насаждений: В 3-х томах. Т.2: Вредные членистоногие, позвоночные / З.Л. Берест, В.М. Бровдий, Д.Ф. Руднев [и др.]; под ред. В.П. Васильева; ред. тома В.Г. Долин, В.Н. Стівбчатий. – 2-е изд., испр. и доп. – К.: Урожай, 1988. – 576 с.; ил.
206. Вредители сельскохозяйственных культур и лесных насаждений: В 3-х томах. Т.3: Методы и средства борьбы с вредителями, системы мероприятий по защите растений / В.И. Абеленцев, С.И. Антонюк, Д.Ф. Руднев [и др.]; под ред. В.П. Васильева; Ред. тома В.П. Васильев, В.П. Омелюта. – 2-е изд., испр.